

25. I. 19

Belweder, dn. 17. I. 1919.

No 126
Otrzymano d 25. I. 19
Przekazano _____
Dział _____ N _____

S.

Do .

Dra KAZIMIERZA DEUSKIEGO
Przewodniczącego Misji Polskiej

w Paryżu.

W miejsce gabinetu Moraczewskiego przyszedł do władzy dziś gabinet, którego skład macie w załączonych pismach.

Motywy zmiany gabinetu były następujące:

Brak środków technicznych i brak możliwości wytworzenia ich w Polsce zmuszał w polityce zewnętrznej skierować wszystkie wysiłki w kierunku uzyskania od entent'y pomocy pieniężnej, aprowizacyjnej i uzyskania od niej broni.

Cel ten najłatwiej mógł być uzyskany przez ugodę z narodową demokracją.

W polityce wewnętrznej chodziło mi o to, by doprowadzić do sejmu bez zbyt ostrej formy walk wewnętrznych, któreby mogły doprowadzić do krwi rozlewu.

Cel ten mógł być osiągnięty przez oparcie się na części lewicy / ludowcy - P.P.S./, co wywołało podział całej lewicy społecznej na dwa obozy i osłabiło siłę jej uderzeń opozycyjnych.

Trudność polegała na utrzymaniu zgodności i równoległości tych dwóch linii, jednej wychylającej się z konieczności polityki zewnętrznej na prawo, drugiej wychylającej się w polityce wewnętrznej na lewo.

Trudności spiętrzyły się, gdy wbrew poprzednim przewidywaniom moim, że Niemcy dopiero w marcu poczną opuszczać swoje tereny okupacyjne Oberostu, ruch ewakuacyjny rozpoczął się o wiele wcześniej i niebezpieczeństwo wskutek tego inwazji bolszewickiej stało się jaknajbardziej

blizkiem. Ustępujący ze Wschodu Niemcy nie są wcale rozbici i zdemoralizowani, owszem stanowią siłę, z którą trzeba się poważnie liczyć. Współdziałają oni z bolszewikami i Polskę czeka konieczność wojny z tym sojuszem niemiecko - bolszewickim, wojny, która jedynie Polska w całej Europie musi wziąć realnie na swoje barki.

Wszystkie te fakty sprawiły, że kwestja pomocy entent'y stała się sprawą najbardziej palącą i stąd konieczność gabinetu Paderewskiego, przez którego, jak liczę, pomoc ta będzie mogła być uzyskana.

W myśl instrukcji, danej Wam przy wyjeździe chciałem za cenę gabinetu fachowego uzyskać ugodę z Komitetem Paryskim, stąd roztęplnie przewlekałem sprawę utworzenia gabinetu nowego, by ta koncesja mogłaby być ciągle dla Was ceną, za którą uzyskacie kompromis z Komitetem Paryskim. Trudności komunikacyjne, brak częstszych wiadomości od Was wogóle i informacji, jak właśnie w tej kwestji gabinetu fachowego zostały posunięte Wasze pertraktacje, - uczyniły niemożliwą grę: gabinet fachowy za ugodę z Komitetem Paryskim.

Katastrofalny brak amunicji, zwłaszcza niemieckiej, a przede wszystkim zupełna pustka kasy państwowej zmusiły mnie do przyspieszenia decyzji w sprawie gabinetu fachowego. Dotychczasowy gabinet w sposób zupełnie nieopatrny nie postarał się o możliwości techniczne wybijania nowych banknotów i w ostatniej chwili, gdy katastrofa finansowa już zawisła, przekonał się, że wybijanie monety może być uruchomione dopiero w połowie lutego. - Poznańscy, którzy mają w zanadrzu miliony nie chcieli pieniędzy tych oddać do dyspozycji gabinetu Moraczewskiego.

Obecny gabinet fachowy ma przede wszystkim ułatwić uzyskanie pomocy od entent'y, która jak dotychczas obiecuje ją, ale w stopniu niedostatecznym. Po drugie, ma wybrnąć z sytuacji finansowej.

Co do Komitetu Paryskiego umowa z Paderewskim stanęła taka, że do reprezentacji Polski w Paryżu ma wejść 8 lub 10 członków, mianowanych przeze mnie. Lista nazwisk, która została podana Paderewskiemu nie jest listą definitywną. Rozmyślnie umieściłem na niej osoby, które mandatu nie przyjmą, co da pretekst do zrekonstruowania listy. Lista będzie miała przewagę lewicową. W każdym razie wejdą do niej: Dłuski, Sokolnicki, i Sujkowski z Waszej misji; uzupełni ją pięć lub siedem nazwisk, wśród nich napewno Diamand i Patek. Inne nazwiska - jeszcze nie ustalone.- Ugoda z Komitetem Paryskim byłaby więc trzecim zyskiem zmiany gabinetu.

Moralnym efektem jest to, że Paderewski przez przyjęcie władzy swej odemnie uznaje przez to samo mnie jako Naczelnika Państwa; drugie, że przez swoje podziękowanie skierowane do ustępującego gabinetu uznaje to, co było dotychczas w polityce polskiej i staje w sprzeczności z namiętną i bezwzględną krytyką gabinetu ze strony narodowej demokracji, potępiającą w czamburowego dotychczasową robotę. Narodowa Demokracja z obecnej zmiany gabinetu nie jest zbyt zadowolona, od kilku dni dawała wyraz swego rozczarowania co do osoby Paderewskiego, a jej pryncypialność będzie, zdaje się, zwiększać dystans między Paderewskim, a oficjalnymi sferami narodowej demokracji.

Mianowanie gabinetu fachowego wywoła trudności ze strony lewicy. Chodzić będzie o to, by P.P.S. mogła wytrzymać zwycięsko napór opozycji z dołu. Będzie to dla niej o tyle trudnem, że od początku stawiała jako dogmat: Rząd Ludowo-Robotniczy. Strejk, ogłoszony jako protest przeciw ustąpieniu gabinetu Moraczewskiego ma być przez P.P.S. ograniczony do 1-dniowej demonstracji. Liczę, że blizki termin wyborów wywoła gorączkę, która pochłonie znaczny zapas energii i nie pozwoli wyładować jej w

innym kierunku.

Jak wiecie, bawi tu pułk. Wade, stojący oficjalnie na czele misji angielskiej. Jak świadczą załączone odpisy jego not, odradza on w imieniu swego rządu akcji antyniemieckiej w Poznańskiem. Kilka dni przedtem entent'a za pośrednictwem Vyxa zażądała wycofania wojsk polskich z granic dawnych Węgier. W ostatnim czasie pułk. Wade na konferencji ze mną oświadczył chęć pośredniczenia między nami, a Rusinami. Rozwadowski nie umiał i prawdopodobnie nie potrafi w najbliższym czasie stworzyć w Galicji Wschodniej korzystnych dla nas faktów dokonanych przed wszczęciem pertraktacji pośredniczących.

Pośrednictwo to wypadnie na naszą niekorzyść. Zlikwidować naszą wojnę z Rusinami chciałby pułk. Wade drogą okupacji Galicji Wschodniej przez wojska entent'y, a więc okupacji Lwowa i Borysławia. Przedstawiąłem mu, że w sprawie Poznańskiego, Spiżu i Orawy rozstrzygnięcie entent'y zostało zrobione na niekorzyść Polski. Jeżeli w sprawie Lwowa zadecyduje entent'a również na naszą niekorzyść, to każdy rząd, który takie rozstrzygnięcie zaakceptuje padnie pod wpływem oburzenia opinii polskiej

Wyczuć się daje konkurencja między Anglią i Francją. Dowodem fakt, że gdy tylko pułk. Wade dowiedział się o zamiarze wyjazdu gen. francuzkiego Brthelemy z Budapesztu do Lwowa /jutro ma być on w Krakowie wraz z 50 swoimi oficerami/, natychmiast wyjawiał ochotę udania się również i ze swej strony do Lwowa.

Wysłanie Dowbora do Poznania było celowe. Liczę na to, że on sam i jego oficerowie tak swoją nieznaną służbą, jak i sem zachowaniem wywołają wśród polskich żołnierzy, b. armji niemieckiej, przyzwyczajonych do dobrych i odpowiedzialnych oficerów - niezadowolenie i rozczarowanie do jego osoby poznańskich czynników politycznych.

Sprawy zagraniczne będą oddane Komisji, której skład nie został jeszcze ustalony, a której przewodniczący będzie Paderewski. W skład tej Komisji wejdą wobec odmowy socjalistów jeden ludowiec, jeden reprezentant Koła Międzypartyjnego i jeden z centrum /Bukowiecki/, dalej reprezentanci po jednym z Galicji ~~Śląska~~ i Poznańskiego. Personalja pod tym względem - jeszcze nie ustalone.

Na wojsko spadły następujące zadania:
1/ akcja w Galicji Wschodniej, 2/ trzymanie granicy na Wołyniu, 3/ pomoc dla Księstwa Poznańskiego, Śląska i Prus Zachodnich, wyzwających się dziś z własnej inicjatywy, 4/ stworzenie militarnie fait accomplis na kresach północno-wschodnich przynajmniej co do ziemi Suwalskiej i Grodzieńskiej, 5/ wstrzymanie fali bolszewickiej na ziemi polskiej.

Bolszewicy po przez Polskę mają zamiary złączyć się z bolszewizmem na zachodzie, z ruchem Spartakusowców niemieckich. Operacje wojsk bolszewickich sowiektów przez obsadzenie Wilna osiągnęły ważny sukces polityczny i militarny, oddziałujący niepokojąco na społeczeństwo, apodniecająco na bolszewizm lokalny.

Prócz tego wojsko musi spełniać zadanie utrzymania wewnątrz kraju ładu i porządku.

Akcja wojskowa przeciw Rusinom zmusiła bardzo znaczne siły skierować na ten teren. Tem samym front przeciw bolszewikom jest bezwzględnie za słaby i nie wystarczający i grozi tem, że siły polskie naporu bolszewickiego nie zdołają wytrzymać. Poza tem kraj przez wysyłkę wszystkich wojsk bojowo gotowych został ogołocony z oddziałów jako tako wyćwiczonych i wydyscyplinowanych, co może pociągnąć za sobą

niemożność stłumienia wewnętrznych zamieszek.
Rezerw ludzkich już niema. Dalszy rozwój wojna
zależy od odzyskania broni, amunicji, medycyny
artyleryjskiej i innych środków technicznych. Wszystkie
dotychczasowe zapasy, zdobyte na okupowanej ziemi i
wyczerpały i niektóre części pułków nie ^{to} są wcale
nasza sprawa lub niedobitkami.

Należy poprosić mił. pomocni, przez Instytut
ordena na urzędników armii niemieckiej. Trzeba
zwracać uwagę, by nie wyjechało z tego artylerji
i medycyny techniki wojennej. Holowicy
pod względem technicznym są dobre zaplecze.

Kwestya naszej wojenny, która była dotąd do
przedstawicieli polskiego, nie jest jeszcze z pewne-
skiem oświadczeniem oświadczenia. Chciałbym wysłać
do Senatu Admir. Polskiego i injs. Zwierciadła
jak marynary i do sprawy zai armii lądowej
gen. Romera i ^{injs.} Kuchida. Zadaniem tej misji
byłoby oświadczenie z punktów wojennego granic Polski
i przedstawienie pomocy ententy do wojska polskiego.
Dobrze było, gdyby wiadomości o rozmowach z wojska-
nymi marynary i o kierowaniu polskimi wojskami ofi-
cerami polskimi w Senacie.

Zadaniem Wąskiego w Kom. państwowym jest przedmyślenie
pilnowanie tego, czy Kom. państw. do sprawy marynary
i kraju i nie wiadomości i ogłosił i do obywateli
interesów polskich wobec ententy.

J. Piłsudski